

19.10.22р. 21гр. укр. мова

Доброго дня! Тема уроку. Слова власне українські та запозичені

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:

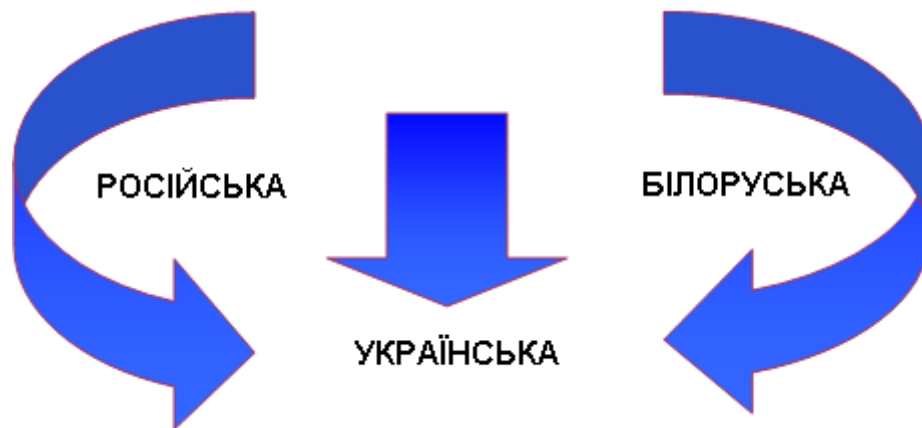
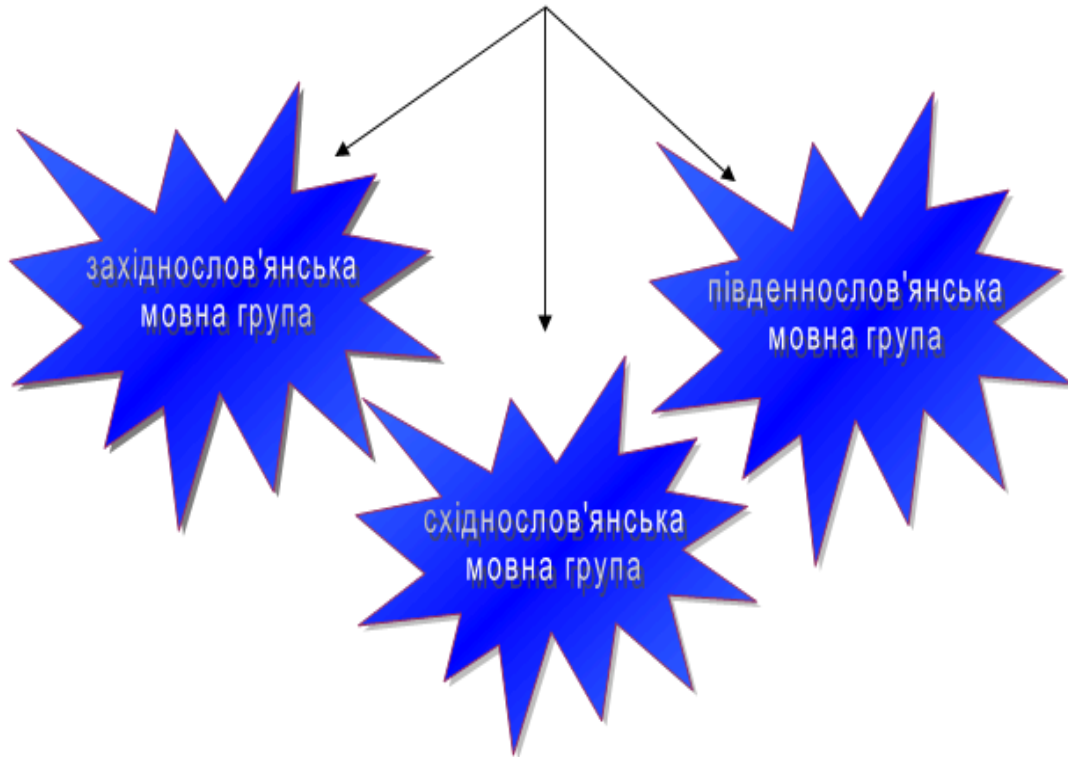
moshev2020@icloud.com

Хід уроку

Групи української лексики за походженням

Ознаки, за якими виділяються групи	Назви груп слів	Приклади
Незапозичені	<ol style="list-style-type: none">Слова, успадковані з попередніх періодів розвитку мови.Власне українські слова.	<i>Небо, туман, земля, яснити, білий.</i> <i>Баритися, багаття, мрія, розкішний.</i>
Запозичені	<ol style="list-style-type: none">Старослов'янськи.З інших слов'янських мов.З неслов'янських мов.	<i>Раб, вождь, єдність, грядущий.</i> <i>Байка, гусар, книголюб, завод, бадьорий.</i> <i>Ікона, драма, радіус, казна, салют, фініш, офіцер.</i>

Дерево слов'янських мов

В українській мові є слова, запозичені з:

Старослов'янської мови (найдавнішої писемної мови слов'ян, яка поширилася в Київській Русі після прийняття християнства): *єдиний, юнак, древо, злато, глава, птах, враг, вражий*.

- **Польської мови:** *гонорар, візерунок, урядник, повидло, розмаїтий, краков'як*.

- **Неслов'янських мов (давньогрецької, латинської, німецької, французької, англійської, тюркських тощо):** *Біблія, ікона, ангел, демократія, лексика, фонетика, клас, лекція, футбол, кавун, базар, фільм, нафта, консультація. екзамен*

Ознаки старослов'янців

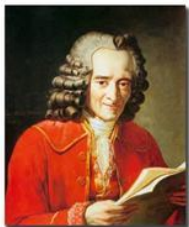
1. **звукосполюки –ла-, -ра-, -ре-** (*глас, врата. древо*) відповідно до українських **-оло-, -оро-, -ере-** (*голос, ворота, дерево*);
2. **префікси воз-, вос-, со-, пре-, пред-**: *воздавати, вознести, воскресити, преображення, предтеча*;
3. **суфікси –тель, -ин(я), -знь, -ств(о), -тв(а)**: *учитель, мислитель, богиня, гординя, приязнь, боязнь, братство, жертва, битва*;
4. **суфікси –ащ- (-ящ-), -ущ-(-ющ-)**: *трудящий, грядущий*;
5. **складні слова з першим коренем благо-, добро-, зло-**: *благодать, благочестивий, благословляти, добродушний, зловонний*.

Тренувальні вправи

Складіть з'язний текст з власне українськими словами.

Мрія. Відродження. Держава. Очолити. Батьківщина. Чарівний. Жовто-блакитний. Ясний. Будувати.

Робота в групах. З'ясуйте за тлумачним словником значення слів, складіть з ними речення.

Витися, гожий, баритися, торішній, дотепний, зичливий, ковінька, невгамовний, озимі, підстава, розпука, свійський, тішитися, урочище, ясочка.

Прочитайте, знайдіть у тексті старослов'янці.

1. Боже, Великий, Єдиний, нам Україну храни, волі і світу промінням ти її освіти. Дай йому волю, дай йому долю, дай доброго світа, щастя дай, Боже, народу і многая, многая літа!
2. Вставай, Україно, вставай, виходь на дорогу свободи, де грає широкий Дунай, де ждуть європейські народи.

3. Оповістив раз премудрий Соломон, що буде казати мирові своє казання-навчання.
4. І попросив благочестивий Соломон у Бога дати йому мудрості.
5. Київ... Сивий град старого Кия. Златоглавий, білосніжний велетень...

Спишіть речення, підкресліть слова іншомовного походження, запам'ятайте їхнє лексичне значення. З'ясуйте за словником іншомовних слів, з якої мови вони запозичені. Складіть з ними речення.

1. Акваторія - ділянка водної поверхні у визначених межах.
2. Балет – це вид сценічного мистецтва, що поєднує танець, музику і драматургічний задум.
3. Вестерн - пригодницький кінофільм про життя північноамериканських західних штатів у ХІХ ст., головними героями якого є ковбої.

Замініть запозичені слова синонімами з української мови.

Експорт, імпорт, гуманний, естафета, інформація, делікатес, ембарго, епілог, пролог, етикетка, фото, сувенір.

Виправити помилки у вживанні запозичених слів.

1. Що не говори, а він людина тактична, уміє слово сказати.
2. Хмельницький використовував у бою різні тактовні прийоми, залежно від конкретної ситуації.

Українська мова, як і будь-яка інша, формувалася впродовж тривалого історичного часу.

Частину слів вона успадкувала від праслов'янської: *хлібороб, щирість, будувати, щоденно*.

Частину запозичила з інших мов. Такі запозичення властиві всім мовам світу.

Багато запозичених слів стали загальноживаними:

Приклад:

вишня, кімната, огірок, левада.

Деякі запозичені слова мають у мові український відповідник:

процент — відсоток, дефект — недолік.

Запозиченими словами не варто зловживати. Якщо запозичене слово можна замінити синонімом, то треба використовувати українські відповідники:

азарт — запал; о'кей — усе гаразд, добре.

Та все ж таки **майже дев'яносто відсотків слів — це власне українська лексика**, тобто слова, що виникли після утворення Київської Русі:

лелека, цап, багаття, смуга, сніданок, вареник, галушка.

Саме **вони становлять основу української лексики і формують національні ознаки мови.**

Зверни увагу!

Наприклад: голова, берег, золото, город, єднання (єдин — один), учитель, братство, возз'єднати, роботящий.

На сьогодні ми маємо неоднорідну за походженням лексику

Домашнє завдання:

1. Із тлумачного словника виписати значення таких слів: Слова, лексика, словник, мова, мовлення;
2. Виписати 10 слів іншомовного походження та пояснити їх значення; написати міні – твір, використовуючи слова іншомовного походження.